

Smisel nesmisla

Katja Čičigoj

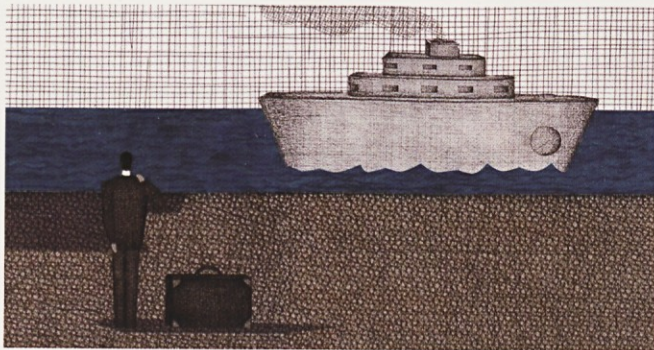
8. mednarodni festival
animiranega filma
Animateka
(5.-18. december 2011)

Festival Animateka bo poleg vsakoletnih stalnih spremljevalnih programov (Jagodni izbor, Srednje in Vzhodnoevropska panorama, Žirija se predstavlja, program za otroke ...) letos ponovno ponujal tudi pester tematski program. V okviru zgodovinske retrospektive, ki zajema poleg kratkometražnih animiranih filmov tudi tri celovečerne, bomo lahko premislili vlogo zvoka v animiranem filmu, fokus bo letos usmerjen na špansko animacijo, ki s celovečernim filmom *Chico in Rita* (Chico & Rita, 2010, Fernando Trueba, Javier Mariscal in Tono Errando), poklonom kubanskim ritmom, tudi odpira festival. V spremljevalnem programu se bomo lahko seznanili z novoustanovljenim Društvom slovenskega animiranega filma, v Mariboru pa si bomo lahko celo ogledali animacije najmlajših ustvarjalcev.

Osrčje festivala pa vendarle ostaja osrednja tekmovalna sekcija srednje- in vzhodnoevropske kratkometražne animacije. Ta prinaša 43 animiranih filmov v različnih tehnikah, ki spretno izrabljajo potencial animiranega filma za osvobajanje zakonov naracije k svobodnejši, bolj asociativni, fantazijski in pogosto groteskni vsebini; po drugi strani pa mnoge izmed animacij v izboru uporabljajo kratkometražno formo za podajanje ponekod humornih, drugje bolj temačnih družbenokritičnih poant.

Opazna tendenca risane animacije je nadaljevanje tradicije kulture italijanske serije *La Linea* (1971–1986) z razvijanjem pro-

stih likovnih asociacij (ponekod pa tudi bolj urejene naracije), z modulacijo likovnega elementa črte, ki svobodno prehaja iz ene v drugo figuralno ali abstraktno formo. *Plink!* (2010, Anne Kristin Berge) je tako po formi kot vsebini prava manifestativna izjava o moči preproste risane animacije, da zbudi neverjetne svetove – s preprosto linijo in z omejeno rabo barve avtorica izrisuje parabolo o blokiranem umetniku, ki ga iz brezupa zbudita otroška domišljija in ksilofon. *Sanjevina* (Snępowina, 2011, Marta Pajek) asociativno-sanjsko logiko, ki jo ponuja formalna modulacija likovnega elementa linije, vzame dobesedno: z vijuganjem črte kot po časovnici izrisuje figure, ki nenehno prehajajo na labilni meji med sanjami in resničnostjo in zapleta gledalca v neskončne labirinte, kjer se izgubi med sanjami v sanjah v sanjah itn. (po principu ruske babuške). Mejo med sanjami in budnostjo nenehno zabrisuje tudi *Tiše in tiše* (Coraz ciszej, 2011, Kamila Grzybowska), nasprotno pa prinaša *Ticket* (2011, Ferenc Rófusz) povsem linearno naracijo, ki pa dobi pridih izjemnosti zaradi doslednega upoštevanja personalne perspektive nekega slehernika, ki s svobodnimi (četudi kronološkimi) asociacijami potuje prek etap svojega življenja od pred-rojstva do po-smrti. Medtem ko *O klanju prašiča* (Dell'ammazzare il maiale, 2011, Simone Massi) stopnjuje asociacijsko fantazijo do malone polhermetične poetike, katere edina očitna rdeča nit je rdeča barva v sicer akromatskih sekvencah, druge klasične risane animacije fantastiko kot posledico svobodnega izrisovanja uporabljajo bolj za podajanje polpravilne naracije – npr. *Kapitan Hu* (Kapitän Hu,

Dobrota, lepota in resnica

2011, Basil Vogt), ki zgolj z belo linijo na modri podlagi z enostavnimi potezami spreminja kapitana, ki doživi brodolom v Alpah, v junaka iznajdljivosti, ki ob nemožnosti popravila svojega plovila najde temu drugo namembnost. Neke vrste sodobnega Odiseja, ponovno z narativno strukturo ruskih babušek (ali *mise-en-abyme* kot neskončnega regresa), prinaša tudi sodobna fantazijska parabola **Dobrota, lepota in resnica** (Dobro, piekno i prawda, 2011, Balbina Bruszezewska): mož, ki v kovčku nosi svoje »dobro, lepo in resnično« mesto, nikakor ne more prepričati na nasilje, vulgarnost in senzacije vajenega prebivalstva svojega novega okolja, da bi v kovčku našlo kaj zase.

Ta parabola nas že pripelje bliže k drugi rabi risane animirane tehnike, ki se bolj poslužuje njene možnosti za hitro poantiranje naracije ali družbenokritičnega komentarja – npr. **Šah!** (Sakk!, 2010, István Orosz), ki z minimalnimi likovnimi sredstvi izrisuje napeto partijo šaha med Leninom in Bogdanovom, kjer v resnici preigravata politično in zgodovinsko vidnost (tudi prek znane sovjetske prakse izbrisa nezaželenih na fotografijah); ali izjemno humoren prikaz paradoksa komercializacije revolucionarnih vsebin ali pa ironični komentar strahu pred komunizmom (odvisno od interpretacije) z zgovornim naslovom <http://communism2010.ro> (2010, Zsolt Damó, Dénes Sántho). Sem gre uvrstiti tudi lucidni in danes nadvse aktualni risani film **Zidovi** (Falak, 2010, Béla Weisz), ki zgolj z animacijo evropskih zastav in mešanico njihovih himen (predvajanih na dvomljivem »Radio Free Europe«) prikazuje izgrajevanje zidu utrjene Evrope, seveda v skladu s striktno hierarhijo – kdo je zid za koga pred kom? V bolj univerzalno apokaliptično vzdušje seže **Poti sovraštva** (Paths of Hate, 2010, Damian Nenow), v katerem se forma spoji z vsebino: vse večja nemotivirana de-

Sanjevina

Poti sovraštva

strukcija likov pomeni vse večjo razgradnjo figuralnih elementov na abstraktne gradnike.

To apokaliptično vzdušje je lastno tudi nekaterim računalniškim animacijam, ki s svojo na eni strani fantastično, na drugi pa hiperrealistično grafično tehniko mestoma spominjajo na računalniške igrice (in jih morda ponekod celo implicitno komentirajo): stilizirani prikaz virusne pogube človeštva z zgovornim naslovom **Metachaos** (2010, Alessandro Bavari), postapokaliptična refleksija grehov človeške živali **Cvet bitke** (Cvijet bitke, 2011, Simon Bogojević Narath) in **Kiyamet** (2011, Ivan Ramadan), ki za prizorišče svojega skoraj biblijskega spopada z zlimi silami izbere človeški um.

Po drugi strani pa je groteskno mračnijaštvo pogosto domena *stop-motion* animacije, saj že sama tehnika predpostavlja oživljanje resničnih, a ne-živih predmetov (prek časovne sekvence statičnih fotografij), obenem pa rabo obstoječih predmetov (npr. igrači), ki v gledalcu lahko vzbujajo nelagodne spomine na otroštvo. Takšna sta tudi **Underlife** (2010, Jarosław Konopka) o podzemnem (ali v psihičnem življenju potlačenem) vplivu mrtvih družinskih korenin ter **Soba** (2011, Ivana Jurić), ki otroške lutke-igračke spreminja v objekte spolne zlorabe in izrabe.

Obe tehniki pa omogočata seveda tudi bolj ležerne ekskurzije v fantazijski svet animacije. Medtem ko so v *stop-motion* animaciji **Koncert na vrhu** (Gipfel-Gig, 2011, Lukas Egger) to glasbeniki, ki po neuspehih priredijo koncert kar na hrbtu orjaške švicarske krave, pa sta v produkcijah Nomint popotnika orjaški vesoljski glodavec sreče (**Mahahula The Giant Rodent of Happiness**, 2011) in orjaška pojoča operna kokoš (**The Holy Chicken of Life and Music**, 2010), kot povesta že naslova.

To nas pripelje na konec razmišljanja o letošnjem tekmovalnem programu in njegovi rabi animacijskih tehnik, ki nas (ob siceršnji izpustitvi še mnogih obravnave in ogleda vrednih del) postavi pred vprašanje – **How to Deal with Nonsense?** To se sprašuje tudi Veronica Salomon v istoimenski absurdni, a neverjetno sugestivni animaciji (2010), polni nemogočih bitij. In morda najboljši odgovor, ki omogoča resnično prepustitev pogosto bizarnemu, neredko humornemu in skoraj vselej inventivnemu svetu animacije: dopustite, uživajte!